

The article discusses the psychological characteristics of forensic psychological examination of minors, offenders. The problem of maintaining law and order in the society requires special psychological and legal research in the area of criminal justice, in particular in the forensic psychological examination as regards to the issues of juvenile delinquency. It is obviously that the behavior of underage teens is largely due to the socio-economic situation in the country, on the one hand, in particular the intensity of changes of social factors that determine the way of life and adaptation opportunities, on the other hand.

Keywords: *forensic psychiatric examination, personality, underage teen, crime, investigation, delinquent, addictive behavior.*

УДК 15+351.74

Левенець О. А. (м. Київ)

ГРУПОВІ МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ПРАЦІВНИКАМ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ПІСЛЯ ПЕРЕБУВАННЯ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються питання психологічної допомоги працівникам органів внутрішніх справ, які зазнали психотравмуючого впливу екстремальних умов діяльності. Розкрито сутність та здійснено аналіз групових методів екстреної психологічної допомоги. Обґрунтовано переваги групових методів психологічної допомоги над індивідуальними, визначено особливості впливу групових процесів на трансформацію наявного кризового стану учасників та попередження патологічних особистісних змін.

Ключові слова: *групові методи психологічної допомоги, кризове психологічне консультування, психологічна медіація, психологічний дебрифінг, групова психокорекція.*

Постановка проблеми. Виходячи з того факту, що оперативно-службова діяльність органів внутрішніх справ за своєю сутністю є ризиконебезпечною, питання психологічної допомоги працівникам, які зазнали психотравмуючого впливу екстремальних умов діяльності, є надзвичайно актуальною проблемою психологічного супроводу проходження служби.

Практика і психологічні дослідження свідчать, що негативні емоційні стани, що виникають у співробітників органів внутрішніх справ при виконанні службових обов'язків в екстремальних, небезпечних для життя і здоров'я ситуаціях, можуть знижувати рівень особистої безпеки провокувати нещасні випадки, поранення і загибель особового складу. Психологічна допомога працівникам органів внутрішніх справ України після їх перебування в екстремальних ситуаціях, пов'язаних із виконанням оперативно-службових завдань, застосуванням вогнепальної зброї і спецзасобів, отриманням значних психогенних навантажень входить до функціональних обов'язків практичних психологів. Перед фахівцями психологічної служби постає завдання пошуку адекватних та ефективних методів психологічної допомоги. На нашу думку, групові методи є найбільш доцільними з точки зору раціональності, економічності, а також динаміки терапевтичного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні ефективно застосовуються групові методи роботи, які увійшли до тренінгових програм підготовки працівників органів внутрішніх справ, а саме: спрямовані на вдо-

сконалення комунікативної компетентності правоохоронців (Л.І. Казміренко, Л.І. Мороз, В.О. Лефтеров, С.І. Яковенко), розвиток професійної «Я-концепції слідчого» (О.В. Тимченко, В.Є. Христенко), сучасні стратегії роботи з неповнолітніми (Л.І. Мороз, Ю.Б. Ірхін, О.А. Левенець), оволодіння прийомами зниження і профілактики професійного стресу (В.Г. Андросюк, В.О. Лефтеров, Г.О. Литвинова), навчання ефективним методам управління та формування команди (В.І. Барко) та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, вищезгадані дослідження розкривають питання професійно-психологічної підготовки працівників ОВС. Проблема психологічної допомоги працівникам, які перебували в екстремальних умовах діяльності, саме груповими методами роботи потребує методологічного обґрунтування та практичного впровадження.

Мета статті – розглянути та проаналізувати групові методи психологічної допомоги працівникам органів внутрішніх справ після їх перебування в екстремальних умовах діяльності. Обґрунтувати переваги групових методів психологічної допомоги над індивідуальними.

Виклад основного матеріалу. Переживання працівників, що перебували у екстремальних ситуаціях, залежно від характеру кризи та інтенсивності стресового чинника, визначаються широким спектром емоційних та поведінкових розладів – тривоги, страху, паніки, агресії, депресії, деперсоналізації, та ін. Перед психологами постає завдання дослідження негативних наслідків психотравмуючих умов несення служби працівниками міліції та розробки ефективних засобів їх попередження. Перший рівень завдань полягає в збереженні кадрового потенціалу та відновленні здатності до активної і продуктивної діяльності (надання психологічної допомоги після перебування в травмуючих ситуаціях). Завдання другого рівня стосуються профілактики виникнення посттравматичних стресових розладів і за своїм змістом повинні вирішуватися першочергово.

Зміст поняття «психологічна допомога працівникам органів внутрішніх справ в екстремальних умовах діяльності» відображає певну психологічну практику роботи з психологічними проблемами, труднощами, кризовими станами, внутрішніми конфліктами стресами тощо. На сьогоднішній день довели свою ефективність такі види екстреної психологічної допомоги як: психологічний дебрифінг, консультування, емоційна підтримка; інформування; психологічне втручання (інтервенція); психологічна корекція тощо.

Наш досвід роботи говорить про те, що більшість ефективних змін в установках і поведінці співробітників відбувається в груповому, а не в індивідуальному контексті, так як у групі особистість може виявити і змінити свої установки, виробити нові форми поведінки. Не зважаючи на те, що будь-яка окрема особа, знаходячись в групі, отримує менше уваги, чим при індивідуальному консультуванні, існує ряд причин, що зумовили розвиток і успіх групових методів роботи. У таких випадках досвід перебування в спеціально організованих групах може допомогти у вирішенні проблем, що виникають після перебування в екстремальних умовах діяльності.

Працівник, знаходячись у групі однодумців, часто більш легко готовий поділитися з іншими своїми проблемами. Адже присутність своїх колег з подібними проблемами дає відчуття єдності та комфорту. Також важливою перевагою методу групової роботи перед індивідуальною є можливість не тільки бути активним учасником процесу психологічної допомоги, але і глядачем. Завдяки даній можливості співробітник здатний, уважно спостерігаючи за взаємодією інших членів колективу, приміряти їх ролі на себе, ідентифікувати себе з іншими учасниками даного процесу, оцінювати їхні вчинки. А взаємодія працівників у групі створює напругу, яка допомагає прояснити психологічні проблеми кожного.

Ще одна важлива перевага групової форми роботи полягає в можливості отримати зворотний зв'язок і підтримку від інших її членів, що мають схожі проблеми або досвід. В процесі взаємодії, що відбувається в групі, співробітниками усвідомлюється цінність товаришів по службі, вони навчаються піклуватися про інших, надавати та отримувати допомогу. Реакції, що виникають і опрацьовуються в контексті групових взаємодій, можуть допомогти у вирішенні міжособистісних конфліктів поза групою. У дружній і контрольованій обстановці працівники засвоюють навички експериментувати з новими стилями поведінки і отримувати певний досвід. Присутність рівноправних партнерів створює відчуття комфорту. У недостатньо впевнених в собі членів групи не виникає відчуття, що на них чинять тиск, з тим щоб вони негайно себе проявили. А коли працівники починають бути більш активними, розкриваючись перед іншими учасниками групової роботи, то почувають себе спокійніше, відчуючи підтримку. У групі працівник неминуче перебуває в ситуації, що змушує його до самодослідження та сприяє особистісному зростанню. Кожна спроба саморозкриття або самозміни члена групи викликає схвальну реакцію з боку інших її членів, і, відповідно, підвищується його самооцінка.

Отже, групові методи психологічної допомоги працівникам органів внутрішніх справ, порівняно з індивідуальними, є більш ефективними, раціональними та економічно доцільними. Вони відповідають динаміці терапевтичного процесу, забезпечують усвідомлення неадаптивних стереотипів поведінки працівників ОВС, сприяють позитивній інтеграції психіки в цілому.

Одним із ефективних засобів психологічної підтримки та відновлення психічного здоров'я і психологічної рівноваги працівників ОВС після перебування у екстремальній ситуації є психологічний дебрифінг. Психологічний дебрифінг являє собою групове обговорення пережитої екстремальної ситуації, що сприяє розумінню причин, які викликають стрес, і усвідомленню дій, необхідних для усунення цих причин.

Головна мета дебрифінгу – знизити тяжкість психологічних наслідків після пережитого стресу. Участь у дебрифінгу не може попередити виникнення наслідків трагічних подій, але перешкоджає їх розвитку та посиленню, сприяє розумінню причин свого стану і усвідомленню дій, які необхідно вжити, щоб його полегшити. Тому одночасно це і метод кризової інтервенції і профілактика. Даний засіб дозволяє вирішувати наступні завдання: зниження рівня емоційного сприйняття екстремальної ситуації; зменшення рівня ін-

дивідуальної і групової психологічної напруги; регулювання морального і психологічного стану учасників.

Психологічний дебрифінг проводиться практичним психологом ОВС, який виконує роль «ведучого», що спрямовує бесіду у потрібне русло. Найбільш оптимальний час для проведення дебрифінгу – по закінченню двох діб після події. При цьому психолог повинен ознайомитися із специфікою групової роботи, з проблемами, пов'язаними з тривогою, травмою і втратою, бути впевненим у собі, емоційно врівноваженим, уміти керувати власними емоціями, незважаючи на інтенсивні емоційні прояви членів групи. Загалом, психологічні дебрифінги, можуть проводитися з групами працівників, які спільно перебували в стресових ситуаціях, або з групами, створеними за ознакою належності до однієї служби (підрозділу), або просто об'єднаними спільністю пережитої події.

Перед проведенням дебрифінгу доцільно провести експрес-діагностику постстресового стану, що допоможе з'ясувати ситуацію у групі і визначити тактику роботи з окремими її членами. Слід зазначити, що дебрифінги спрямовані на мінімізацію небажаних психологічних наслідків і попередження розвитку синдрому посттравматичних розладів. Ця мета досягається шляхом пізнавальної організації досвіду; зменшення тривоги і напруження; розуміння універсального характеру індивідуальних реакцій за рахунок інтенсивного «обміну» почуттями; мобілізації ресурсів для соціальної підтримки, підсилення групової згуртованості та солідарності; підготовки учасників до правильного сприйняття свого наступного стану і використання різноманітних стратегій психологічної допомоги.

Психолог підтримує у групі розуміння того, що висловлюючись, учасники знову переживають сильний стрес, але це відбувається у ситуації, коли реальна небезпека минула, а почуття кожного знаходять розуміння і підтримку групи. Також необхідно з'ясувати, що було найважчим у екстремальній ситуації, оскільки відповідь саме на це питання пробуджує переживання, пов'язані з конфліктними почуттями, через які можуть виникнути труднощі. Разом з тим, бесіду потрібно спрямовувати так, щоб у процесі розповіді у членів групи створювалось відчуття спільності і природності їх психологічних реакцій.

Однак, варто зазначити, що сам по собі дебрифінг не вичерпує необхідності у наданні індивідуальної професійної психологічної допомоги працівникам органів внутрішніх справ. В окремих випадках необхідно продовжити психореабілітаційні заходи та більш глибоку психологічну оцінку наслідків несення служби у екстремальних умовах. Отже, допомога працівникам органів внутрішніх справ, які перебували в екстремальних умовах діяльності – це, перш за все, робота з їх інтенсивними почуттями й проблемами. Процедура дебрифінгу дозволяє учасникам в умовах безпеки та конфіденційності відреагувати враження, реакції та почуття, пов'язані з екстремальною подією.

Найбільш популярним та доступним методом психологічної допомоги працівникам ОВС є групове психологічне консультування. Групова психологічна консультація є дієвим та доступним методом психологічної допомоги

працівникам органів внутрішніх справ після їх перебування в екстремальних умовах діяльності. Даний метод психолог може застосовувати іноді навіть в несприятливих умовах, за відсутністю певного обладнання та комфорту, (що в цілому є важливим фактором роботи психолога). Дотримання принципів кризового консультування, емпатійний контакт, високий рівень активності психолога-консультанта дозволяє вчасно надати необхідну допомогу та виграти час для включення в дію механізмів психологічної адаптації працівників.

Групове психологічне консультування найчастіше організується після попередніх індивідуальних консультацій з працівниками, які мають подібні психологічними проблеми, або якщо всі є членами однієї системи міжособистісних відносин (наприклад, спецгрупа).

До основних принципів кризового консультування відносяться: емпатійний контакт, короткостроковість, невідкладність, високий рівень активності психолога-консультанта, обмеження цілей консультування, що передбачає фокусування на основній конкретній проблемі, інтенсивна ситуативна підтримка.

Демонстрація стабільності і спокою, уникання критики, агресії, проявів нетерпіння з боку психолога також сприяють стабілізації емоційного стану працівника. Позитивний емоційний клімат консультативного процесу можливий, якщо виявляти доброзичливість, домагатися позитивних відповідей, знімати психологічну напруженість, створювати довірчу атмосферу спілкування. Основне завдання психолога – допомогти працівникам усвідомити можливість трансформації їх кризового стану, побачити нові перспективи і можливості повернення до нормального життя. Насамперед, психолог інформує працівників про необхідність дотримання психологічної гігієни.

Актуальним на сьогоднішній день є психологічне посередництво (медіація) у конфлікті як форма соціально-психологічного консультування. Психологічне посередництво відноситься до групового консультування, оскільки його учасниками є дві чи більше особи, що перебувають у конфлікті. Воно є таким різновидом консультування, яке цілком лежить у соціально-психологічній сфері. Медіація – це процес, в якому нейтральна третя сторона, психолог-медіатор, допомагає вирішити конфлікт, сприяючи виробленню добровільної угоди між конфліктуючими сторонами. Медіатор полегшує процес спілкування між сторонами, допомагає глибше зрозуміти їхні позиції та інтереси, шукає ефективні шляхи вирішення проблеми, надаючи можливість сторонам дійти власної згоди. Суть посередницької функції психолога полягає в тому, щоб організувати процес урегулювання психологічних конфліктів, допомогти сторонам знайти компромісний вихід зі складної ситуації. Участь у переговорах третьої, нейтральної особи дає багато переваг, а саме – згладжує гострі кути в спілкуванні, гасить зайвий емоційний запал, заощаджує час.

На нашу думку, найбільш ґрунтовно технологію психологічного посередництва розглянула Н.В. Гришина [1]. Вона зазначає, що кожна людина має суб'єктивний погляд на ситуацію. Власна позиція і позиція суперника не вбачаються рівноправними, кожному здається, що він є більш постраждалим, а протилежна сторона більш винна в конфлікті. Розв'язати психологічний

конфлікт шляхом з'ясування, хто правий, а хто винуватий (або хто наскільки винуватий) практично неможливо. Тому психолог (на відміну, наприклад, від юриста) переводить спілкування працівників ОВС з площини морально-юридичної відповідальності в площину емоційну і соціально-психологічну. В емоційному плані психолог допомагає працівникам подолати наслідки негативних почуттів, які накопичилися протягом конфлікту.

Ми вже згадували про те, що працівники ідуть на консультацію до психолога, як до компетентного фахівця, у тому числі, щоб отримати ґрунтовну, переконливу наукову та науково-практичну інформацію. У процесі надання інформації психолог висловлює свою думку, відповідає на питання працівника й інформує його про різні аспекти обговорюваних проблем. Надання інформації в консультуванні іноді буває дуже важливим, воно представляє досить декількатний і складний процес, оскільки передбачає не тільки неупереджене надання фактів, а й урахування можливих реакцій працівника на інформацію. Групове психологічне консультування в цілому вимагає від психолога мобілізації професійного досвіду, а також терплячості та активності водночас.

Ще одним важливим та доцільним елементом психологічного консультування працівників, які перебувають в екстремальних умовах діяльності, є навчання навичкам саморегуляції. Даний вид навчання здійснюється різними способами з орієнтацією на пріоритетність надання працівникові максимально можливої інформації про засоби і методи психологічного захисту і компенсації. Працівники у процесі консультування навчаються навичкам рефлексивного стилю мислення, розсудливості і адаптивним формам реагування.

Найбільш складним методом психологічної допомоги працівникам органів внутрішніх справ після перебування в екстремальних умовах діяльності, на нашу думку, є групова психокорекція. Адже даний метод потребує від психолога найбільших часових затрат, пов'язаних з розробкою психокорекційних програм, ретельного вивчення специфіки діяльності учасників, уміння керувати групою динаміко, певного досвіду вирішення конфліктів та багато іншого. Незважаючи на розмаїтість формулювань, можна сказати, що психологічна корекція як вид психологічної практики – це діяльність психолога, яка спрямована на профілактику різних психологічних і соматичних проблем за допомогою психологічних методів.

Під психологічною корекцією ми будемо розуміти – систему заходів, спрямованих на трансформацію деструктивних емоційних станів, що впливають на когнітивну сферу працівника, формування позитивного мислення та світогляду, виправлення недоліків поведінки, навчання конструктивному мисленню за допомогою спеціальних заходів психологічного впливу; доцільно організувати систему психологічних впливів, спрямованих на зміну визначених особливостей (властивостей психічних процесів, станів) психіки з метою її оптимізації, усунення хворобливих симптомів, що відповідають різним емоційним проблемам. Що стосується групової психокорекції – це цілеспрямоване використання групової динаміки, тобто всієї сукупності взаємовідносин і взаємодій, що виникають між учасниками групи, включаючи і психолога, в корекційних цілях. Мета й завдання групової психокорекції визначають-

ся через розкриття та усвідомлене опрацювання працівниками власних проблем, аналіз внутрішньо особистісних та міжособистісних конфліктів, деструктивних стосунків, емоційних, поведінкових стереотипів на основі психодіагностичних досліджень та використання міжособистісної взаємодії.

При проведенні психокорекційного тренінгу ми фокусуємо завдання на трьох складових самосвідомості працівників: саморозуміння (когнітивний аспект), ставлення до себе та оточуючих (емоційний аспект), саморегуляція (поведінковий аспект). На нашу думку, важливим є збільшення відповідальності працівників за процес і результат психологічної корекції. Ми переконані, що застосуванню психологічної корекції обов'язково повинна передувати системна комплексно організована психологічна діагностика, спрямована на виявлення психічних особливостей особистості працівника.

Як ми вже згадували, у груповій психокорекції основним інструментом корекційного впливу виступає група, яка допомагає виявити і скоригувати проблеми працівників за рахунок міжособистісної взаємодії і групової динаміки. На цій підставі іноді формується точка зору, згідно з якою групова психокорекція спрямована на опрацювання конфліктів у сфері професійної взаємодії, у той час як індивідуальна – на розкриття, опрацювання глибинних внутрішньоособистісних конфліктів. Ми з цим не погоджуємось, так як вважаємо, що групові методи корекції також мають потужний потенціал у роботі не тільки з актуальними а й базовими, глибинними конфліктами. Для нас прикладом ефективної психокорекційної роботи є програма активного соціально-психологічного навчання (АСПН), розроблена Т.С. Яценко [5]. Психокорекційний процес АСПН являє собою динамічну систему, в якій групові та індивідуально-особистісні зміни учасників навчання перебувають у тісному зв'язку і підкоряються дії механізмів позитивної дезінтеграції та вторинної інтеграції. Групова динаміка допомагає реалізувати принцип багаторівневості у психокорекційній роботі і забезпечує оптимальність дозування психокорекційних впливів.

Завдання керівника полягає в тому, щоб допомогти членам групи визначити емоційні моменти свого досвіду, пов'язані з певними незавершеними справами, які негативно впливають на актуальну поведінку. Велика увага при цьому звертається на трактування власної поведінки самими учасниками психокорекційного тренінгу.

Один з найважливіших механізмів корекційного впливу в груповій роботі – виникнення і переживання працівником у групі тих емоційних ситуацій, які були у нього в реальному професійному досвіді, в минулому житті й залишились суб'єктивно нерозв'язаними і невідредагованими. Досвід проведення психокорекційних тренінгів свідчить, що без опрацювання минулого негативного досвіду, який проявляється в актуальній, емоційній ситуації в групі, неможливо домогтися позитивних особистісних змін.

Робота психокорекційного тренінгу спрямована на використання складних, багатofункціональних вправ, які дозволяють вирішувати відразу кілька завдань. Наприклад, вправа на розвиток толерантності може одночасно сприяти виробленню навичок спілкування, згуртованості групи, дозволити працівникам пізнати характерні індивідуальні особливості.

Отже основне завдання групових методів психологічної допомоги працівникам, які перебували в екстремальних умовах діяльності – допомогти усвідомити можливість трансформації наявного кризового стану, побачити нові перспективи і можливості професійного розвитку, попередження патологічних особистісних змін, професійної деформації та емоційного вигорання.

Висновки. Для багатьох випадків роботи з наслідками психологічних травм найбільш успішною є групова робота, оскільки група створює середовище для вираження травматичних переживань, допомагає зменшити відчуження, знижує почуття провини й відчуття власної ізоляції. Приділяючи більшу увагу вирішенню питань психологічної допомоги працівникам ОВС, діяльність яких протікає в екстремальних умовах, можна значно підвищити якість реабілітаційних заходів в цілому, що буде підвищувати ефективність професійної діяльності та збереження здоров'я особового складу. Вивчення зазначеної проблеми та розробка засобів і методів психологічної профілактики негативних емоційних станів у співробітників органів внутрішніх справ представляють великий інтерес в науковому та прикладному відношенні та є перспективним напрямом подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гришина Н. В. Психология конфликта / Н. В. Гришина. – СПб. : Питер, 2007. – 464 с.
2. Левенець О. А. Тренінг інформаційно-пошукових умінь працівників органів внутрішніх справ : навчально-методичний посібник / О. А. Левенець. – Черкаси : Вид. Чабаненко Ю., 2008. – 154 с.
3. Мороз Л. І. Теоретичні засади та організація психологічного тренінгу в органах внутрішніх справ : монографія / Л.І. Мороз. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2012. – 254 с
4. Лейтц Г. Психодрама: теория и практика. Классическая психодрама Я. Л. Морено / Пер с нем. – 2-е изд. – М. : «Когито-Центр», 2007. – 380 с.
5. Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції / Т.С. Яценко. – К. : Вища школа, 2004. – 679 с.

Левенець Е. А. ГРУППОВЫЕ МЕТОДЫ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ СОТРУДНИКАМ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ ПОСЛЕ ПРЕБЫВАНИЯ В ЭКСТРЕМАЛЬНЫХ УСЛОВИЯХ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье рассматриваются вопросы психологической помощи сотрудникам органов внутренних дел, подвергшихся психотравмирующему влиянию экстремальных условий деятельности. Раскрыта сущность и осуществлен анализ групповых методов экстренной психологической помощи. Обоснованы преимущества групповых методов психологической помощи над индивидуальными, определены особенности влияния групповых процессов на трансформацию существующего кризисного состояния участников и предупреждения патологических личностных изменений.

Ключевые слова: *групповые методы психологической помощи, кризисное психологическое консультирование, психологическая медиация, психологический дебрифинг, групповая психокоррекция.*

Levenets E. A. GROUP METHODS OF PSYCHOLOGICAL HELP OF LAW ENFORCEMENT OFFICERS AFTER THE EXTREME OPERATING CONDITIONS

This paper deals with the psychological help of law enforcement officers who have experienced traumatic impact of extreme operating conditions. The essence and the analysis of the

group of emergency psychological assistance are observed. The advantage of the group of psychological help over the individual, the peculiarities of the impact of group processes on the transformation of the existing crisis situation participants and prevention of pathological personality changes.

Keywords: *group methods of psychological assistance, crisis counseling, psychological mediation, psychological debriefing, group psychological correction.*

УДК 159.922. 27:347.93

Лисничка І. П. (м. Київ)

СТАТУС СЕКРЕТАРЯ СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ ТА ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття присвячена визначенню правового статусу секретаря судового засідання та правовому аналізу діяльності секретаря судового засідання на основі теоретичного осмислення сутності та особливостей цієї діяльності. Розглядаються та вивчаються основні елементи правового статусу секретаря судового засідання, який є безпосереднім учасником судового розгляду. Аналізується законодавство про судоустрій і статус суддів та узагальнюються основні наукові підходи до розуміння категорії « правовий статус секретаря судового засідання».

Ключові слова: *суд, судове засідання, судовий розгляд, учасники судового розгляду, правова діяльність, секретар судового засідання, правовий статус, журнал судового засідання.*

Постановка проблеми. У правовій державі людина, її права і свободи проголошені найвищою цінністю, їх визнання і забезпечення відповідними гарантіями – найважливіший обов'язок держави. Виходячи з вимог ст.3 Конституції України, людина, її права і свободи визнаються найважливішими цінностями та визначають зміст і спрямованість держави. Зазначене свідчить, що найдоступнішим інститутом захисту прав громадян у сфері правових відносин є суди. Крім того, їхня діяльність покликана сприяти підвищенню авторитету держави. Саме суд є органом, що здійснює реалізацію гарантій та захист прав від імені держави щодо будь-яких посягань і порушень.

Суди здійснюють судову владу самостійно, незалежно, підкоряючись тільки Конституції України і Закону. Якість цієї діяльності, включаючи доступність судової влади, оперативність, розумність і справедливість правосуддя забезпечують не тільки судді, а й інші службовці апарату суду, зокрема секретарі судового засідання.

Секретар судового засідання, як учасник судового розгляду, сприяє судочинству виконанням завдань, покладених на нього законом. Проте правовий статус секретаря судового засідання майже не врегульовано.

Аналіз досліджень і публікацій. Сучасні напрацювання у юриспруденції відбуваються у напрямі дослідження окремих аспектів діяльності учасників судового розгляду (В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко, В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.В. Бедь, О.М. Бандурка, С.П. Бочарова, О.В. Землянська, В.Л. Васильєв, Ю.В. Чуфаровський та ін.). Разом з тим, у зазначених дослідженнях не розкриваються правові особливості діяльності та правовий статус секретаря судового засідання.